

ሰላም ሱዳንን ከባብያዊ ጽልግውሉን

መሐመድ ኑር ያሕያ

አብ ቀዳማይ ሰሙን ናይ ወርሒ መስከረም 2020 መንግስቲ ሱዳንን አብ ትሕቲ ሰውራዊ ሓይልታት ዝጥርነፉ ዕጡቃት ምንቅስቃሳትን ፈላጊ ስምምዕ ሰላም አብ ጁባ ፈሪምም። እዚ ብመንገዥነት ሪፖፕሊክ ደቡብ ሱዳን ዝተመርሐ ስምምዕ ሰላም፡ ብኣላይነት ፕረዚደንት ሰልጣኔር መያርዴትን ካብ ወድብ ሕብረት ኣፍሪቃ ድማ ብተሳታፍነት ደቡብ ኣፍሪቃን ወድብ ኢጋድን መሓዙቱን መሻርኽቱን፡ ከምኡውን አብ ትሕቲ ቀጥታዊ ዞባውን ኣህጉራውን ዕቱብ ምክትታል ኢዩ ተኻዪዱ። ስምምዕ ሰላም ጅባ አብ ቀጻሊ ነቶም ተሪፎም ዘለዉ ምንቅስቃሳት ንክፍርሙሉ ባይታ ንምጥጣሕ ዝበለመ ምጻኑ ኢዩ ዝግለጽ። እቶም አብዚ ስምምዕዚ ክጽንበሩ ትጽቢት ዝግበረሎም ምንቅስቃሳት ብዓብደል ዋሕድ መሓመድ ኑር ዝምራሕ ሰራዊት ሓርነት ሱዳንን ከምኡውን እቲ ኣቐዲሙ ካብ ስምምዕ ጅባ ስሒቡ ዝነበረ ድሒሩ ድማ ምስ ቀዳማይ ሚኒስትር ሱዳን ዶክተር ዓብደላ ሓመዶክ አብ ኣዲስ አበባ ድሕሪ ዘካየዱ ርክብ አብ ዘተ ሰላም ጅባ ክሳተፍ ቅሩብ ምጻኑ ዘነጻረ ህዝባዊ ምንቅስቃስ ሰሜንን እዮም። እዚ ብዓብደል ዓዚዝ ኣልሕሉ ዝምራሕ ህዝባዊ

ምንቅስቃስ ሰሜን ኣብ'ቲ ምስ ቀዳማይ ሚኒስትር ሱዳን ዓብደላ ሓመዶክ ዝገበሮ ርክብ፡ ናብ መአዲ ዘተ ሰላም ጁባ ከም ዝምለስ ኣቦ መንበር'ቲ ርክብ ዝመርሖ መንገኛ ጉጅለ ሰላም ሱዳን ኣማኻሪ ፕረዚደንት ኣብ ጸጥታዊ ጉዳያት ሚኒስትር ቱት ግልዋክ ኣረጋጊጹ።

ንምንቅስቃስ ሰራዊት ሓርነት ሱዳን ብዝምልከት፡ ምስ መራሒ ናይቲ ምንቅስቃስ ዓብደል ዋሕድ መሓመድ ኑር ቀጻሊ ርክባት ይካየድ ከም ዘሎ ከኣ ቀዳማይ ሚኒስትር ዓብደላ ሓመዶክ ገሊጹ። ከምኡ'ውን ኣብ'ዚ ቀረባ መዓልታት ነቲ ምንቅስቃስ ዝውክል ልኡኽ ናብ ኻርቱም ክበጸሕ ምጻኑ ገለ ወገናት ይገልጹ።

ከምቲ ኩሎም ድለይቲ ሰላም ሱዳናውያን ሃረር ዝብልዎ፡ ተዛተይቲ ስምምዕ ሰላም ጁባ ምስተን ፈሪመን ዘለዎ ምንቅስቃሳት ኣብ ስምምዕ እንተ በጺሖም፡ መስርሕ ሰላም ሱዳን ቅኑዕ መአዝኑ ሓዙ'ሎ ክበሃል ይከኣል። እቲ ስምምዕ ንኹለንተን ምንቅስቃሳት ብምሕቓፍ፡ በዚ ሓዙዎ ዘሎ እወታዊ መገዲ እንተ ተዛዚሙ፡ ብድሕሪኡ ኩሎም ወገናት ንዓንቀጻት እቲ ብዕለት ክልተ ናይ ዝመጽእ ወርሒ ጥቅምቲ ክፍረም ተወጢኑ ዘሎ ኣጠቓላሊ ስምምዕ ሰላም ንምትግባር ነጻ ኮይኖም ክሰርሑ እዮም። ምስ'ዚ ብምትእስሳር'ውን ሓይልታት ናጽነትን ለውጥን እዚ ሓድሽ ናይ ለውጢ መድረኽ ንኩሉ ብዘሳትፍ መገዲ ንምስፍሖን ፖለቲካዊ ኣመለኻኽታ ንምትዕርራይን ንምንጻርን ዳግም ንምህናጽን መስራቲ ጉባኤ ከካይድ ምጻኑ ትጽቢት ይግበር።

በዚ ምኽንያት ድማ ኣብ'ዚ እዋን'ዚ ኩሎም ሱዳናውያን ወገናት፡ ኣብ'ቲ ዝምጽእ ዘሎ መድረኽ ምምስራት ኣብ መትከል ሃገራውነትን ማዕርነትን ፍትሕን ኩሎም ዜጋታታ እተኸብርን ሓዳሽ ሱዳን ኣብ ምጃም ተሳትፎኦም ብኸመይ ከረጋግጹ ከምዝኸእሉ ኣብ ምሕሳብ ይርከቡ። ካብ'ዚ ብምብጋስ ጉባኤ ሓይልታት ናጽነትን ለውጥን ብምቅልጣፍ፡ ኣብ ውሽጢ'ቲ ሓይሊ ዝርከቡ ቀንዲ ወገናት ከም ናይ መንግስቲ ፖለቲካዊ ክንፊ መጠን ልዑል ተራ ንኸጸወት ምእንቲ ከም ብሓድሽ ናይ'ቲ ኪዳን ወረቃቕቲ ምምዕርራይ ክሓትት እዩ። ከምኡ'ውን ኣብ'ቲ ዝህነጽ ፖለቲካዊ መስርሕ ተሳታፍነት ናይ'ቶም ኣብ ናይ ዝሓለፈ 30 ሰነ ህዝባዊ ናዕቢ ብጉሉሕ ዝተራእዩን ኣብ'ቲ ህዝባዊ ተቃዋሞ ልዑል ተራ ዝበሮምን ዘይተወደቡ መንእሰያት ኣብ ግምት ከኣቱ ግድን እዩ።

እዚ መድረኽ'ዚ ኣብ ታሪኽ ሱዳን ኣገዳስን ተኣፋፍን ከም ምጻኑ መጠን፡ ህዝቢ ሱዳንን ፖለቲካውያን ሓይልታቱን ነዚ ንረብሓኦምን ረብሓ ሃገሮምን ዘገልግል ናይ ሰላም መድረኽ ንምዕዋት ብሓባር ክጽዕቱ ይግባእ። ኣብ ኩሉ ቦታታት ሱዳን ሰላምን ምርግጋእን ንምስፋንን ነቲ ኣብ ኣሰሓሓቢ ቦታታት

ዝካየድ ኩናትን ዕንወትን ንሓዋሩ ከም ዘኸትም ንምግባርን ካልኣይ ግዜ ናብ ነጎጽ ዘምልስ ኩነት ንኸይፍጠርን ሰላምን ምርግጋእን ኣብ መላእ ሱዳን ሰፊኑ ንክቅጽልን ብንቅሓት ምሕላውን ምውሳኔን ከድሊ ኢዩ። ሰላምን ምርግጋእን ንምሕላውን መሰላት ኩሎም ዜጋታት ብማዕረ ንምርግጋእን ኣያልን ዝተወሃሃደን ፖለቲካዊ ሓይሊ ምህናጽ የድሊ። ብፍላይ ድማ ኣብዚ ሕጂ እዋን ዘሎ ፖለቲካውን ቊጣባውን ኩነታት ሱዳን ብናይ'ቲ ዝተኣልየ ስርዓት ተረፍ መረፍ ንክይምዘመዝ ዝያዳ ዝተወሃሃደ ስራሕ ዝጠልብ እዩ።

ቅድሚ ደቡብ ፖለቲካውን ሰልፋውን ረብሓታት ረብሓ ሃገር ብምቅዳም ኩሎም ሱዳናውያን ምርግጋእ ሃገሮም ንምውሓስን ግርማኣን ህቡብነታን ንንምምላስን ነዚ መሰጋገሪ መድረኽዚ ንምዕዋት ብሓባር ክሰርሑ ትጽቢት ይግበረሎም። ኩሎም ሱዳናውያን ካብ ደቡብ ሰልፋዊ ረብሓታት ርሒቆም ሃገራዊ ረብሓ ኣብ ምቅዳም እንተ ድኣ ተረዳዲኦም፡ እቲ ሓጋጊ ባይቶ ዝምስረተሉ መጻኢ መድረኽ ነፍሲ ወከፍ ወገን ከም ዕቤቱን ጽልዋኡን ዝዋስኣሉን ሰፊሕ ተሳትፎ ፖለቲካውያን ኣይልታትን ሕብረተ ሰብን ዘውሕስን ኣድነትን ርግኣትን ጸጥታን ሱዳን ዘረጋግጽን መድረኽ ከም ዝኸውን ዘጠራጥር ኣይኮነን።

ስለዚ ከኣ ሰላምን ምርግጋእን ሱዳን ውሑስ ምስ ዝኸውን ምስ ኩለን ጎረባብታ ብዘለዎ ስፍሓትን ሕብረብሄራትን ማሕበራዊ ምትእስሳርን ኣብ ልዕሊ ጎረባብታ ሃገራት እወታዊ ጽልዋ ከም ዝህልዎ ርጉጽ እዩ። ካብዚ መረዳእታዚ ብምብጋስ ድማ ሃገራት ኢጋድ ብውልቁ ኮነ ብእኩብ መስርሕ ዘተ ሰላም ሱዳን ንምዕዋት ዘድሊ ኣበርክቶ ገይረን እየን። ብፍላይ ከኣ ኤርትራ ካብ መፈለምታ ናጽነት 1991 ኣትሒዛ ሰላምን ምትሕግጋዝን ዞባና ንብልጽግናን ምዕባለን ሃገራትን ህዝብታትን ቀርኒ ኣፍሪቃ ዓቢ ኣስተዋጽኦ ኣለዎ ካብ ዝብል መትከላዊ እምነታ ተበጊሳ ተበጊሳ ብምሉእ ዓቕማ ክትሰርሓሉ ጸኒሓን ኣላን። ከም ዝፍለጥ ኤርትራ ኣብ ሱዳን ሰላም ንምስፋንን ኣድነቱ ንምውሓስን ዝለዓለ ጸዕሪ ገይራ እያ። ሰብኣውን መሬታውን ኣድነት ሱዳን ንምሕላው ከይተሓለልት ኣንጻር ምምክፍፋሉ ሰራሓ። እዚ ጥራይ ዘይኮነ ፖለቲካውያን ኣልታት ሱዳን ካብ ሃድን ናይ'ቲ ዝተዓልወ ስርዓት ኣልበሺር ንምድሓን ኣብ መሬታ ኣዕቋብ። ከምኡ'ውን ኣብ ምብራቕ ሱዳን ሰላም ንምስፋን ዕዉት ዲፕሎማሲያዊ ጸዕርታት ኣካዪዳ። እቲ ኣብ 2006 ኣብ መንጎ ተቓዋምቲ ምብራቕን መንግስቲ ሱዳንን ኣብ ኣስመራ ኣብ ትሕቲ ምሉእ መንጎኻነትን ኣላይነትን ኤርትራ ዝተፈረመ ውዕል ሰላም ድሙቕ መርኣያ ናይ ኤርትራ ጸዕሪ እዩ።

ድሕሪ እቲ ውድቀት ስርዓት ዑመር ኣልበሺር ዘሰዓበ ህዝባዊ ምልዓል ድማ ክልተኣዊ ዝምድና ኤርትራን ሱዳንን ንክዓዝዝ ባይታ ረኺቡ። ከም ውጽኢቱ ከኣ ኣብ መንጎ መራሕቲ ክልቲኣን ሃገራት ርክባት ተኻዪዱን ንክልቲኣን

ሃገራት ኣብ ዘገድሱን ብሓፈሻ ንቀርኒ ኣፍሪቃን ቀይሕ ባሕርን ፈለግ ኒልን ዝምልከቱ ጉዳያትን ብሓባር ንምስራሕ ምርድዳኣት ተገይሩ። ኣብ መደምደታ ከኣ እዚ ኣብ ህዝብታት ዞባና ናይ ሰላምን ምትሕግጋዝን ጽልዎ ዘለዎ ሰላም ሱዳን ክዕወት ንትስፎ።